

MALİ BÜLTEN

ACİZ HALİ

Sayı: 2005/29

Tarih: 24 / 09 / 2005

Değerli Müşterimiz,

Anayasamızın 73'ncü maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödeme yükümlülüğüne*" ikinci fıkrasında ise "*vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacı*" olduğuna vurgu yapılmıştır. Vergiye yüklenen kamu giderlerini karşılama gibi asli görevinin yanında, devletin sosyal amaçlarının karşılamasında da önemli bir görev yüklenmiştir. Devletin bu derece önemli gelir kaynağı olan verginin takip ve tahsilinde devletin ilgisiz kalması düşünülemez. Kamu alacaklarının takip ve tahsilinde başarı sağlamada kuşkusuz bazı temel ilkelere riayet etmek kaçınılmazdır. Bu bağlamda salınan verginin mali güce göre alındığı, devlet-millet kaynaşması, kaynakların yerinde kullanıldığı izlenimi gibi psikolojik boyutu, yolsuzlukla mücadeledeki kararlılık ana temel ilkelerdir.

Verginin özel hukuk sahasının dışında kamuyu ilgilendiren yanı olması hasebiyle, takip ve tahsilde ayrı bir yöntem izlenmesi gerektiği lüzumu pek tabii açıktır. Türk vergi mevzuatında kamu alacaklarının tahsilinde keyfiliğe yer bırakmayarak özel takip ve tahsil sistemi geliştirilmiş ve bu anlamda 6183 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir.

ACİZ HALİNDE TAKİPİN GERİ BIRAKILMASI

Kamu harcamalarının karşılığını teşkil eden vergi, tarh ve tahakkuk ettikten sonra tahsil işlemleri rızaen yapılmaz ise 6183 sayılı kanun kapsamında cebri tahsil yöntemlerine başvurulacaktır. Cebren takip safhasının ilk adımı borçlunun borcunu ödemediğinin idarece tespitinden sonra 'Ödeme Emri' tebliği ile başlar. Amme alacağını vadesinde ödemeyenlere borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları lüzumu bir ödeme emri ile tebliğ olunur. (Md. 55) Mal bildirimini, borçlunun gerek kendisinde, gerekse üçüncü şahıslar elinde bulunan mal, alacak ve haklardan borcuna yetecek miktarın nevini, mahiyetini, vasfını, değerini ve her türlü gelirini veya hacze kabil mal ve gelirinin bulunmadığını ve yaşayış tarzına göre geçim kaynaklarını ve buna nazaran borcunu ne suretle ödeyebileceğini yazı ile veya sözlü ile tahsil dairesine bildirmesidir (Md. 59) Mal bildiriminde, malı olmadığını gösteren veyahut borca yetecek kadar mal göstermemiş olan borçlu, sonradan edindiği malları ve gelirlerindeki artmaları bildirmek zorundadır. (Md. 61) Borçlunun mal bildiriminde gösterilen veya tahsil dairesince tespit edilen borçlu veya üçüncü şahıslar elindeki menkul mallar ile

gayrimenkullerinden, alacak ve haklarından amme alacağına yetecek miktarı tahsil dairesince hacz olunur. (Md. 62) Hacz edilen her türlü mallar satılarak paraya çevrilir. (Md. 74)

Ödeme emri ile tebliğ olunan amme alacağı borçlunun mal bildiriminde gösterdiği mal varlığına haciz konmak suretiyle tahsil yapılır. Tüm bu anlattığımız cebri takip usulleri borçlunun ekonomik olarak varlığını sürdürmesi amme alacağını ödeyebilecek güçte ve kapasitede olması halinde geçerli olacaktır.

Vergi mevzuatımızda, Anayasamızın Sosyal Devlet ilkesi gereği mükelleflerin ekonomik durumları göz önünde bulunduran sosyal ve ekonomik amaçlı bazı korumalara rastlamaktayız. Bu tür korumalara verginin terkin (VUK Md. 115), tahakkuktan vazgeçme (VUK Mük. Md. 115) gibi örnekleri gösterebiliriz. 6183 sayılı kanunda da benzer uygulamalara rastlamaktayız. Bunlardan başlıcaları “*Tabi Afetler Nedeniyle Terkin*” (Md.105), “*Tahsil İmkânsızlığı Nedeniyle Terkin*” (Md. 106)’dir. İşte bu ve buna benzer kolaylıklardan en önemlisi de ekonomik gücünü kaybetmiş ve borcunu ödemeyecek duruma düşmüş mükellefler için önemlilik arz eden “**ACİZ HALİ**” dir.

6183 sayılı kanunun 75’nci maddesi ‘Aciz Hali’ başlığını taşımakta ve ilgili düzenlemeyi içermektedir. Buna göre “*Yapılan takip sonunda haczi caiz malı olmadığı veya bulunan malların satış bedeli borcunu karşılamadığı taktirde borçlu aciz halinde sayılır. Yapılan takip safhalarıyla bakiye borç miktarı bir aciz fişinde gösterilerek aciz hali tespit olunur*” hükmü mevcuttur. Uygulamaya Vergi Daireleri İşlem Yönergesi yön vermektedir. Yapılan ödeme emrinde yer alan tahsil aşamasına gelmiş amme alacakları için borçlu mal bildiriminde malı olmadığını beyan ederse veya saptanan malların borcu karşılamadığı anlaşılırsa bunun üzerine icra servisi mal araştırması başlatır. Borçlunun adına kayıtlı Gayrimenkul malların olup olmadığı, belediyelerin emlak birimlerinden ve tapu dairelerinden, taşıtlarının (kara, deniz, hava) olup olmadığı ilgili vergi dairesi ve bu araçların sicilinin tutulduğu kuruluşlardan, üçüncü kişiler elinde mal, alacak ve haklarının bulunup bulunmadığı araştırılır. Araştırmada borçlunun ikametgahının bulunduğu ve/veya nüfusa kayıtlı olduğu iller ile mal varlığının bulunabileceği ihtimali bulunan illerde yoğunlaştırılır. Yapılan yazışmalar ve araştırmalar neticesinde borçlunun malı bulunmaz veya saptanan malların satışı yapılmasına rağmen borcu karşılamayacağı anlaşılırsa üç nüsha “**Aciz Fişi**” düzenlenir.

İcra servisinin tüm bu araştırmaları ve yapılan takibatlara rağmen mükellefin/borçlunun Aciz Hali tespiti yapılmışsa 6183 sayılı kanunun 76’nci maddesi uyarınca amme idaresine olan borçları teminat ve faiz aranılmadan iki seneye kadar tecil edilir. Vergi daireleri İşlem Yönergesine uygun 3 örnek olarak hazırlanan aciz fişinin bir örneği borçluya, bir örneği hesap takip masasındaki dosyasına ve son örneği de haciz varakasına iliştilerle dosyasında saklanır.

Aciz durumu kesinleşmiş borçlunun, amme idaresi borçlarını terkin etmek için mali durumunu zamanaşımı süresi içinde devamlı olarak takip eder (Md. c 76). Vergi Daireleri İşlem Yönergesine göre aciz halinde bulunan borçluların durumları zamanaşımı süresi içinde yılda en az iki kez olmak üzere sürekli olarak izlenir. İcra memuru veya tahsildar tarafından yapılan araştırma sırasında borçlunun durumunda bir değişiklik olup olmadığı iki örnek olarak düzenlenecek bir tutanakla saptanır. Düzenlenen tutanak borçluya ve borçlunun bağlı

bulunduğu muhtara imzalatılır. İcra servisi tarafından aciz halinin tespit edilmesine istinaden hesap ve takip masası tarafından borç ertelenir.

Borcu tecil edilen ve aciz halinde bulunan borçlunun sonradan edindiği malları ve gelirindeki artmaları (mal edinme ve artmaları) aynı kanunun 61'nci maddesine göre edinme ve artma tarihinden başlayarak 15 gün içinde tahsil dairesine bildirmeye mecburdur. Borçlunun 61'nci maddesinde belirtilen şekilde edinilen malları ve gelirlerindeki artışları bu süre içinde bildirmeyenler, amme alacağının tahsilini engellemiş ve zorlaştırmış olanlar için sulh işlerine bakan mahkemelerden bir aydan bir seneye kadar hapis ile cezalandırılması istenecektir.

6183 sayılı kanunun 75 nci maddesiyle Aciz Hali tespit edilen ve aynı kanunun 76 ncı maddesiyle de tecil edilen amme alacağı, yapılan tüm takiplere rağmen borçlunun aciz halinin devam etmesi nedeniyle tahsil edilemez ise haciz varakalarının takibi durdurularak terkin işlemleri 213 sayılı Vergi Usul Kanununun düzeltme hükümleri çerçevesinde yapılır. Diğer taraftan 395 sayılı Tahsilat Genel Tebliğinde 6183 sayılı kanun un 75'nci maddesine göre aciz halinde olduğu tespit olunan borçlular hakkında yurt dışına çıkma yasağı da uygulanmayacaktır.

SONUÇ

Makalemizin birinci ve ikinci bölümlerinde belirtildiği üzere ekonomik durumunu kaybetmiş ve sosyal bakımdan dara düşmüş olan mükelleflerin tahakkuk etmiş ancak ödenemeyecek duruma gelmiş amme alacaklarının, ilgili mevzuat çerçevesinde takibinden vazgeçilmesi sosyal devlet gereğidir. Ancak vergi dairelerinde bu bariz yasa hükmüne rağmen aciz hali ile ilgili işlem yapılmamaktadır. Bu da bakanlığın bu konuyu uygulamada tebliğ ve genelgelerle işlevsel hale getirmemesinden kaynaklanmaktadır. Halk dilinde söylenen "Devlet alır, vermez" sözü bu konuda da geçerliliğini göstermektedir. Aciz hali ile ilgili uygulamaya yön verecek düzenlemelerle hem yıllardır tahsil edilemeyen amme alacaklarının vergi dairelerindeki dosyalarının temizlenmesine faydalı olacak, hem de amme alacaklarını ödeyebilecek güçteki borçluların üzerine daha etkin gidilmesini sağlayacaktır. Bu yöntemle hazine alacaklarının uzun yıllar sürüncemede kalmasının önüne geçilmiş olacaktır.

Yararlı olması dileğiyle saygılarımı sunarım.

Murat KÖSEOĞLU
Serbest Muhasebeci
Mali Müşavir

